

2.1. Služba biskupov

2.1.1. Situácia

A/Na Slovensku sú dve cirkevné provincie a šesť katolíckych diecéz latinského obradu. V byzantskom obrade je jedna diecéza a apoštolský exarchát. Od r. 1990 sú všetky biskupské stolce obsadené (sedem diecéznych biskupov, jeden exarcha a osem pomocných biskupov).

B/KBS je postavená pred náročnú úlohu: zahojiť rany prenasledovania z totalitného obdobia a rozprúdiť „krv“ do všetkých životne dôležitých orgánov Cirkvi.

C/Biskup – pastier je ten, kto prejavuje lásku zmŕtvychvstalého Krista, dobrého pastiera. Jeho postoj ku svetu je vedený „pastierskou, pastoračnou láskou“, ktorá tvorí vnútorný, dynamický princíp schopný spájať mnohorakú činnosť veľkňaza.

D/Pastoračná láska je v podstate služba v úplnom „essere per“, v jestvovaní, žití pre druhých. Darovanie seba v úplnom darovaní sa Cirkvi. Pastoračná láska pomáha, aby čoraz lepšie spoznával očakávania, potreby, problémy, citlivosť tých, ktorým slúži.

E/Pastier zjavuje Kristovu lásku. To je základný postoj, ktorý prezentuje každý biskup. Božské poslanie je poznanie láskou, ktorá sa dáva a spája. Vedieť niečo a vedieť to správne (*por. 1 Kor 8, 2*), má sprevádzať všetky pastoračné aktivity. Východiskom je pokora Kristovho služobníka. Podmienky ľudského života a najhlbšie úmysly evanjelizačného poslanca nie sú v protiklade. Poznanie láskou nie je odvodené od poznania vedeckého. Pastoračné poznanie je spojené s jednotou so svojimi cez neviditeľné a nerozdeliteľné puto. V láske Pastiera ten druhý vo svojej úplnosti sa stáva súčasťou jeho srdca.

2.1.2. Ciele

Ciele pastoračnej služby biskupov sú jasne stanovené v dokumentoch II. vatikánskeho koncilu: „Vyvolení na plnosť kňazstva, dostávajú biskupi sviatosťnú milosť, aby (...) plnili povinnosť pastorálnej lásky k dušiam, neváhali dať svoj život za ovečky a i svojím vlastným príkladom viedli Cirkev k stále väčšej svätosti, stanúc sa oni sami vzorom stáda“. (*LG 41*)

Nezávisle na tom, aká veľká a na službu náročná časť Božieho ľudu bola biskupovi zverená, má mať osobitnú starostlivosť o stálu formáciu svojich kňazov. Medzi nimi a biskupom je osobitný zväzok, vyplývajúci zo skutočnosti, že kňazi jeho prostredníctvom prijímajú dar kňazstva a delia sa s ním o pastiersku starostlivosť o Boží ľud. Určuje to aj špecifickú zodpovednosť biskupa za kňazskú formáciu.

2.1.3. Odporúčania

- a/ Koncil odporúča: „Predovšetkým je potrebné, aby arcipastieri Kristovho stáda plnili svoju službu sväto, horlivo, ponížene a mužne, podľa vzoru najvyššieho a večného kňaza, pastiera a biskupa našich duší. Takto konaná služba sa stane aj pre nich výbornou cestou k svätosti“. (*porov. LG 41*)
- b/ Každý biskup má cítiť pomoc a posilu vo svojej úlohe zo strany spolubratov biskupov, zjednotených v konferencii biskupov.
- c/ Keď sa biskup stará o formáciu svojich kňazov, má s ňou spojiť aj svoju vlastnú osobnú stálu formáciu. Skúsenosť učí, že čím viac je biskup ako prvý zaangažovaný do vlastnej formácie, o to viac bude vedieť inšpirovať a podporovať formáciu svojho presbytéria.
- d/ Usilovať sa o otcovský prístup ku všetkým, zvlášť ku kňazom. Priateľské neformálne návštevy kňazov by sa mali stať príležitosťou na ľudské zblíženie a vzájomnú osobnú podporu. Dať pocítiť všetkým, že autorita sa mení na službu a moc na lásku.
- e/ Pri bedlivej a horlivej starostlivosti o kňazov pamätať na to, že spoločenské okološnosti sa za posledné desaťročia výrazne zmenili. Ich negatívny vplyv je zjavný tak na mladých kňazoch, ktorí odchádzajú z kňazskej služby, ako aj na nevhodnom správaní sa starších kňazov.
- f/ V Komisii pre klérus pri KBS zabezpečiť zastúpenie pre všetky diecézy. Každý diecézny biskup by mohol uvoľniť jedného kňaza svojej diecézy pre túto službu. Určení kňazi si v spolupráci so svojím biskupom a s Komisiou pre klérus pri KBS zvolia vhodných pomocníkov pre starostlivosť o kňazov vlastnej diecézy.
- g/ Nezabúdať na kňazov v kríze, ako aj na tých, ktorí opustili kňazskú službu z dôvodu celibátu alebo straty viery.
- h/ Na úrovni KBS je vhodné aktívne zapájať kňazov a laikov do novokoncipovaných komisií a rád. Podobne na úrovni jednotlivých biskupstiev.
- i/ Stávať sa dušou tímovej spolupráce, prípravy a organizovania pastoračných, evanjelizačných a formačných plánov. Čím viac je biskup zaangažovaný, tým viac aj druhých inšpiruje a povzbudzuje ku kreatívnej spolupráci. Biskup je totiž hlavný organizátor a koordinátor všetkých aktivít v jeho partikulárnej Cirkvi. Od neho závisí aktivita alebo stagnácia, resp. pasivita všetkého diania v diecéze.
- j/ Slobodne a otvorene vedieť „počúvať svojich spolupracovníkov a podporovať iniciatívy, s ktorými prídu za ním“.

Časť druhá, BOŽÍ LUD, sa týka vnútorného života Cirkvi v provinciách a diecézach a preto niekoľko viet na úvod pre tých, ktorí problematiku až tak dobre nepoznajú.

Diecéza je časť Božieho ľudu. Zriaďovanie, zrušenie, prípadne zlúčenie diecéz patrí do kompetencie pápeža. Boží ľud, ktorý tvoria všetci príslušníci katolíckej cirkvi na vymedzenom území diecézy, je pod-

riadený diecéznemu biskupovi. Biskup je podľa učenia Cirkvi a kánonického práva vlastne nástupca Ježišových apoštolov. V diecéze je najvyšším funkcionárom, ktorého menuje priamo pápež a ktorému zveril riadenie Božieho ľudu, pričom mu patrí riadna a bezprostredná moc (moc rozhodovať s právnymi účinkami v zmysle kánonického práva) pri vykonávaní funkcie. Každých päť rokov má diecézny biskup povinnosť uskutočniť návštevu ad limina u pápeža a podať mu správu o stave diecézy (ad limina apostolorum – pri prahu apoštolov).

Podkapitola **2.1. Služba biskupov** je z hľadiska vnútorného života Cirkvi dôležitá, lebo hovorí o povinnostiach biskupa ako vysokého funkcionára Cirkvi. Spracovatelia „plánu“ v bode **2.1.1.** situáciu opísali len veľmi všeobecne, veď hovoria o sebe, tak prečo by mali ostatní podriadení a boží ľud vedieť všetko a poznať napr. ich povinnosti a úlohy. V bode **A/** sa hovorí o tom, že na Slovensku sú dve cirkevné provincie, koľko je diecéz a pritom je konštatované, že všetky biskupské stolce sú obsadené. V bode **B/** je uvedené, že náročnou úlohou pre KBS je „zahojiť rany prenasledovania z totalitného obdobia a rozprúdiť „krv“ do všetkých životne dôležitých orgánov Cirkvi“. Domnievam sa, že po prečítaní prvej časti „plánu“ musí byť každému úplne jasné o aké rozprúdenie krvi a do ktorých životne dôležitých orgánov Cirkvi ide. Súčasne môžeme konštatovať, že táto „náročná úloha pre KBS“, je za aktívneho príspevku a pomoci zákonodarných a výkonných orgánov štátnej moci a správy, veľmi úspešne plnená. Tiež som presvedčený, že takéto rýchle a ľahké napredovanie pri plnení päťročného plánu, neočakávali ani samotní biskupi Slovenska.

V bodoch **C/**, **D/** a **E/** je spomínaná už iba pastierska, pastoračná a Kristova „láska“, ktorá má sprevádzať všetky pastoračné aktivity biskupov. Je to nabádanie na úplné oddanie sa službe Cirkvi v najširšom ponímaní. Ako je uvedené v bode **E/** poznanie láskou nie je odvodené od poznania vedeckého a svetského. Lásku treba v týchto súvislostiach a vyjadreniach chápať prísne z hľadiska kresťanského ako lásku k bohu prípadne k blížnemu. Je zvláštne, že spracovatelia „plánu“ v celom dokumente ani raz nepoužili obľúbené slovné spojenie našich kňazov „**Boh je láska**“ (1 Jn 4:8). Napriek tomu uvediem, že láska v kresťanskom ponímaní by nemala byť veriacimi vnímaná a smerom k veriacim preukazovaná ako zloba, poroba alebo hrozba večným zatratením či odsúdením na večné muky len preto, že niektorí z nich sa akýmsi spôsobom prehrešili voči najvyššiemu alebo ho urazili.

Ciele služby biskupov (**2.1.2.**) sú stanovené v záveroch II. vatikánskeho koncilu (1962-1965), ktorý po takmer 100 rokoch od predchádzajúceho koncilu (I. vatikánsky 1869-1870) zvolal, na veľké zhrozenie kuriálnych kardinálov a biskupov, pápež Ján XXIII.. Koncil svoju prácu ukončil až za nového pontifika Pavla VI., lebo Ján XXIII. v roku 1963 zomrel.

Ciele služby biskupov sú v „pláne“ stanovené veľmi všeobecne a to, čo je uvedené v bode 2.1.2. nekonkretizuje závery II. vatikánskeho koncilu.

Tento koncil má v novodobých dejinách Cirkvi veľmi veľký význam. Prijal množstvo rozhodnutí a záverov s ohľadom na celkový spoločenský a politický vývoj vo svete, ktorý v 20. storočí napredoval míľovými krokmi dopredu, Cirkev bola nútená vnútorne na tento vývoj reagovať.

V iných kapitolách sa spracovatelia „plánu“ odvolávajú na konkrétne dokumenty koncilu alebo pápežov. Pri službe biskupov uviedli všeobecne, že ciele sú stanovené v dokumentoch II. vatikánskeho koncilu. Preto spresním, že koncil vydal 28.10.1965 samostatný dekrét „Christus dominus“ o pastoračnej službe biskupov v Cirkvi, ktorý biskupi vo svojom „pláne“ opomenuli konkretizovať. Tento dokument má 3 hlavné časti a 44 článkov (rozsah asi 14 strán) v ktorých sú uvedené právomoci, úlohy a povinnosti biskupov pri vykonávaní ich poslania. Obsahom sú aj práva biskupov, ale hlavne široké spektrum povinností a úloh, ktoré sú povinní biskupi zabezpečovať a plniť, vrátane vzájomnej spolupráce biskupov, formovania kňazov a ich dorastu v diecéze, činnosti reholí, rehoľníkov ako aj laikov v diecézach, ich vzájomných vzťahov, nadriadenosti a podriadenosti, vymedzenie diecéz, provincií atď.. Citovaný dekrét II. vatikánskeho koncilu vo svojej II. časti Diecézni biskupi, v čl. 12 o.i. uvádza: „...Nech teda učia, v akej veľkej úcte treba mať podľa učenia Cirkvi ľudskú osobnosť a jej slobodu, ... občiansku spoločnosť so svojimi zákonmi a povolaniami, ... chudobu i hojnosť.“ Domnievam sa, že v tejto oblasti veriacim na Slovensku dobrý príklad neposkytol bývalý predseda KBS, biskup banskobystrickej diecézy Mons. Rudolf Baláž, ktorý sa akosi zamotal a zaplietol pri kľúčovaní okolo predaja Triptychu Klaňanie troch kráľov. Podľa doposiaľ známych skutočností sa jeho vyjadrenia pred občianskym súdom javia ako nepravdivé a preto sa autor článku v týždenníku Plus 7 dní opýtal: Klame? (pozri č. 49/2004, zo dňa 6.12.2004). Vyzerá to tak, že biskup R. Baláž nehovoril deväť rokov pravdu a aj teraz zavádza občiansky súd tvrdeniami o existencii alebo neexistencii dokumentov, ktoré si súd vyžiadal. Aj v tomto konkrétnom prípade sa prejavila arogancia najvyššej cirkevnej hierarchie, snaha nepodriaďiť sa občianskemu súdu a neposkytnutie dokladov odôvodniť ustanoveniami cirkevného práva. KBS na to reagovala len veľmi povrchno, resp. nijako. Zásadne sa však postavila napr. proti JUDr. Kataríne Zavackej za jej vyjadrenia o majetku Cirkvi (pozri komentár k bodu 1.4.3). Ako treba ohodnotiť tieto postoje KBS? Ponechám to na čitateľa. Poviem len toľko, že veľa veriacich ľudí sa vyjadrilo na adresu biskupa Baláže, že stratil morálne krédo a dali si otázku aká môže byť teraz jeho autorita, nielen morálna, ale aj tá ktorá vyplýva z titulu zastávanej funkcie diecézneho biskupa. Zaváhala aj Konferencia biskupov Slovenska, ktorá ako už vieme, všetko riadi, do všetkého zasahuje a všetko kontroluje, obyčajne však býva operatívnejšia a rýchlejšia. To asi len pri svetských záležitostiach.

Odporúčania (2.1.3.) v tejto podkapitole, ktorých je **9**, majú na takú tému ako je služba biskupov, slabú, povedal by som nízku vypovedaciu

hodnotu. Tento názor som vyjadril z toho dôvodu, že celý dekrét „Christus dominus“ stanovuje aj niekoľko práv, ale hlavne ukladá množstvo úloh a povinností biskupom a v každom článku je ich niekoľko. Niektoré sa premietli aj do tohto plánu, ale iba v náznakoch.

Jedna z osvedčených metód pôsobenia biskupov na kňazov, rehoľníkov, laikov, ale hlavne na čo najväčšie množstvo veriacich pri šírení evanjelia, ale aj pri ovplyvňovaní vecí svetských, **sú pastierske listy**, ktoré vydávajú biskupi Slovenska buď s celoslovenskou pôsobnosťou alebo sídelného biskupa s pôsobnosťou v konkrétnej diecéze. Pastierske listy sú vydávané spravidla pri dôležitých udalostiach alebo príležitostiach nielen cirkevného, ale aj svetského charakteru. Ich úlohou a cieľom je oživiť a posilňovať vieru a aktivizovať veriacich do niektorej konkrétnej oblasti alebo ich vyzvať ku konkrétnemu konaniu. Na priblíženie ich povahy a zámeru uvediem niekoľko ukážok alebo dôkazov, ktorým sú jednotlivé pastierske listy (napr. list diecézneho biskupa, list Konferencie biskupov Slovenska).

1. Mons. Alojz Tkáč, arcibiskup Košickej arcidiecézy, vydal **„Pastiersky list z príležitosti 200. výročia zriadenia košického biskupstva“**. V tomto liste je stručne uvedená história jej vzniku (zriadil ju Pius VII. 9.8.1804), ale aj také údaje ako napr. počty veriacich (678 000), farností (209), kňazov (399), seminaristov (114), mužských rehoľných komunít (19, 99 členov), ženských komunít (43, 340 členiek). Cirkevných škôl je 39, postavených bolo 130 nových chrámov a ďalšie boli obnovené. Údaje sú so stavom k 1.7.2004. Pán arcibiskup konštatoval, že liturgické čítanie veriacich je pre neho potešujúce. Súčasne v pastierskom liste oznámil, že na 30.11.2004 zvoláva diecéznu synodu. Tento pastiersky list vydal sídelný biskup (arcibiskup) s určením pre svoju arcidiecézu. Samozrejme, že tento list obsahuje ešte mnoho iných údajov, konštatovaní a informácií, ale nebudem ich tu všetky uvádzať.

Len tak, mimochodom, z verejných financií, z rozpočtu mesta Košice (teda z daní a poplatkov všetkých občanov mesta), dostal arcibiskupský úrad na oslavy 200. výročia zriadenia biskupstva 600 tisíc Sk (*Uznesenie zo 6. mimoriadneho rokovania Mest. zastupiteľstva v Košiciach, zo dňa 29.3.2004, číslo 409, bod 6/*). Podľa mojich informácií bol uskutočnený jeden seminár.

2. Ako ďalší príklad, presnejšie povedané dôkaz, o ovplyvňovaní verejných občianskych záležitostí a zasahovaní do politiky, uvediem niekoľko pasáží z dvoch pastierskych listov biskupov Slovenska, ktoré boli určené pre všetkých veriacich na Slovensku, teda listy s celoslovenskou pôsobnosťou.

„Pastiersky list biskupov Slovenska – sčítanie ľudu“, vydaný 13.5.2001. Čítaný bol v kostoloch 20. mája t. j. týždeň pred sčítaním ľudu, ktoré sa konalo 26.5.2001. V tomto pastierskom liste sa na dvoch stranách textu 9 krát vyskytuje slovné spojenie sčítanie ľudu (ľudí). List je dôraznou

výzvou všetkým veriacim katolíkom, aby sa prihlásili pri sčítaní ľudu k svojmu krstu, čím preukážu svoju príslušnosť k Cirkvi. „...*Nepoprime to čím sme. Prihlásme sa k Cirkvi bez ohľadu na akúkoľvek politickú príslušnosť. Náš krst a naša príslušnosť k Cirkvi nás ponad všetky rozdiely spája do jednoty.*“ A ďalej *„Roku 1991 sa pri sčítaní ľudu na Slovensku prihlásilo 3,5 milióna občanov za katolíkov, za kresťanov vôbec asi 4 milióny. Bolo to po dlhom ateizovaní veľké vyznanie viery. Bolo to priznanie sa ku krstu, Cirkvi a Kristovi. To sa muselo rešpektovať na celom Slovensku.“* Biskupi v tomto svojom liste samozrejme, že nemohli inak a museli sa zmieniť aj o bezbožníkoch a neveriacich a zaútočiť na nich. Ešte pred citovanou plamennou výzvou svojim veriacim, napísali: *„Upozorňujeme vás však, že je potrebné počítať s tým, že pred sčítaním ľudu budú nás niektoré masmédiá, najmä noviny zasypávať útokmi proti Cirkvi, aby pomýlili veriacich....Cirkev chráni mravnosť a robí to už na Slovensku tisíc rokov, ako si trúfa nejaký prázdny človek útočiť na spoločenstvo Cirkvi, ktoré tvoríme my veriaci, kto si trúfa znevažovať celé naše dejiny,... Nedajte sa pomýliť prázdny ľuďmi... ak sa niekto priamo rúha, ak hovorí o sebe, že je bezbožný... O takom sa už vyslovilo Sväté písmo: „Bezbožní sú ako plevy, čo vietor ženie pred sebou... Neobstoja na súde... Cesta bezbožných vedie do záhuby.“ (Ž 1).* Skutočnosť, že takýto pastiersky list biskupi stvorili, čítali ho v kostoloch a zabezpečili vysielanie tejto omše (20.5.2001) vo verejnoprávnom Slovenskom rozhlasе jednoznačne preukazuje, že išlo o snahu ovplyvniť čo najviac veriacich občanov (lepšie povedané pokrstených), ale aj neveriacich, aby sa prihlásili za katolíkov. Súčasne k celoslovenskej agitácii využili verejnoprávny rozhlas čím sa im opäť podarilo, mierou vrchovitou, splniť úlohy zo svojho „plánu“ (čl. 18 Zák. zmluvy a bod 1.6.3. i/, s/ „plánu“).

Sčítanie ľudu bolo čisto svetskou záležitosťou, tak prečo sa do toho takýmto spôsobom zamiešala Cirkev. Treba povedať, že to bola cirkev riadiaca, teda vysokí cirkevní hodnostári a to sú práve biskupi, lebo oni majú záujem na ovplyvňovaní vecí svetských v prospech Cirkvi a na presadzovaní katolicizmu v našej krajine. Lebo čím viac občanov sa „prihlási za veriacich“ bude to argument v ich prospech v tom zmysle, aby mohla poukazovať, že reprezentuje naprostú väčšinu obyvateľov tejto krajiny. To je rozmer politický. Rozmer ekonomický je zasa ten, aby mala akýsi podklad na to, aby od štátu mohla žiadať opäť viac peňazí, lebo čím viac veriacich, tým je potrebný väčší počet kňazov a tým pádom aj viac peňazí od štátu. Každý rozumne uvažujúci človek vie, že čísla zo sčítania ľudu nevyjadrujú skutočný počet veriacich a stav, ktorý Cirkev prezentuje a veľmi dobre to vie aj ona sama. Pastiersky list mal určite vplyv na rozhodovanie sa občanov čo do kolónky „vierovyznanie“ uviesť. Za katolíkov sa prihlásilo veľa ľudí, ktorí sú naozaj iba pokrstení alebo aj nie sú a ako som už uviedol v úvode, na Slovensku je typické oficiálne sa hlásiť k náboženstvu – lebo sa to patrí a je to módne. A ešte krátky dovetok k tomuto pastierskemu listu. Biskupi spracovali, po sčítaní ľudu, samostatné „poďakovanie“ veriacim